

L'ALMESQUÍ

Noms científic: *Narcissus juncifolius* (Requien).
També, *Narcissus Requienii* (Roemer)
popular: almesquí, narcís.
Família: *Amarillidaceae* (amaril·lidàcies)

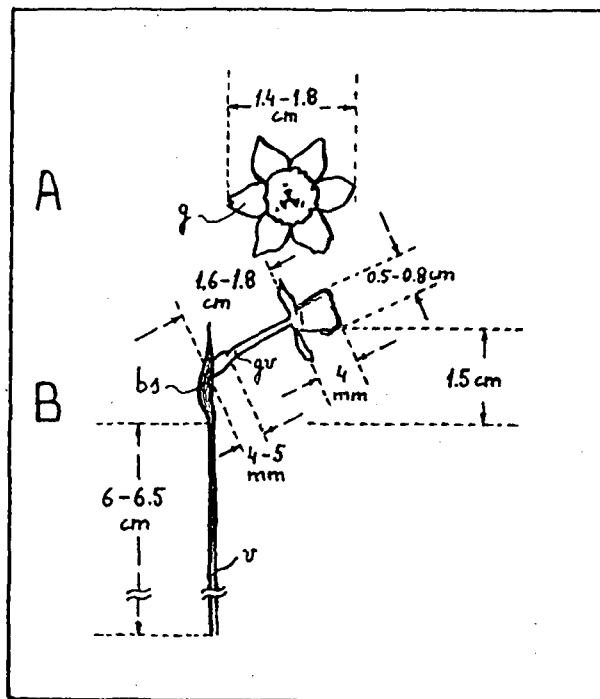

Figura 1: Flor d'almesquí.
A: detall dels elements de la corona.
B: disposició general del conjunt floral.
g: groc intens; **gv:** groc-verdós;
bs: bràctea (seca); **v:** verd.

Descripció: Aquesta és una planta herbàcia bulbosa de flors grogues amb corona, els elements de la qual són independents (o **gairebé** independents). Té dues fulles linears de color verd com el de la tija de la flor. L'amplada de les fulles és 1-1'25 mm. i llur llargada 2'5-3'5 cm. A l'única figura que acompanya aquest article hom hi pot trobar dades que fan referència a d'altres parts de la planta. La flor, encara que petita, allibera una olor molt intensa, que algú descriuria com de **gairebé** ofenedora.

El nom científic d'aquesta planta («juncifolius») fa referència a la forma quasi tubular de les seves fulles, cosa que pot ajudar a establir distincions amb d'altres varietats.

Hem donat dos noms científics equivalents del tot, encara que el primer és potser més freqüent (1'2). Aquesta planta no fou descrita per Pius Font i Quer en un estudi seu (3) sobre la flora d'aquestes terres.

Hàbitat: Els exemplars sobre els quals ha estat fet aquest estudi varen ésser trobats (abril, 1981) en un sotabosc herbaci de pi blanc (*Pinus halepensis*) molt espars, ocupant un sollell sobre la gran massa calcària de la Serra de Pàndols, al terme de Gandesa. També en foren observats alguns durant una altra excursió en un sotabosc de pinassa (*Pinus nigra*, subsp. *salzmannii*) al vessant de cara sud de muntanya calcària on el bosc era molt esclarissat per dràstiques tallades d'aquest tipus de pi, tot fent camí cap al Coll de l'Avenç i prop del Coll de les Canals i al terme d'Horta.

- (1) BONNIER, G.; de LAYENS, G.: «Flore complète portative de la France, de la Suisse et de la Belgique». Paris, 1977.
- (2) Gran Enciclopèdia Catalana, vol. I
- (3) font i QUER, P.: Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural, 9 (1915).

Jesús JUANÓS i TIMONEDA

APORTACIÓ AL CONEIXEMENT DELS NOMS POPULARS DE LA VEGETACIÓ DE LA TERRA ALTA

Aquest recull de noms populars que ara inficiem, té com a finalitat l'impedir que acabin en l'oblit els resultats de l'observació i de les anàlisis del món vegetal que han efectuat durant centúries els pobladors d'aquesta comarca.

I en fer això, formar un cos de coneixements, eminentment útil, que es pugui fer servir pels educadors i els estudiosos, en l'ensenyament de les generacions que pugen, i també perquè no, en el sol gaudir personal.

Per a aquest fi, en Josep-Maria Miquel ha

recollit els noms populars, i ha efectuat una primera classificació, revisada i millorada per en Rafael Balada, qui ha afegit les sinonímies científiques i les cites d'altres botànics (números amb asterisc) que havien recollit aquests mateixos noms **per aquesta zona de la Terra Alta**, per motius d'espai tipogràfic hem seleccionat preferentment les cites més antigues.

L'estructura que s'ha donat a aquest recull, és en principi, l'ordenació alfabètica de les entrades per noms populars, i per zones de la co-

marca on han estat recollits, en creure que així el fariem més manejable per a la gent que viu a la comarca, que és a qui en principi va destinat, el que no treu que, quan considerem l'edició definitiva, —tot el definitiu que són les coses en aquest mon—, publicuéssim un índex relacionat numèricament, amb entrades per noms científics.

No cal dir que necessitem, com sempre, el vostre ajut: si sabeu al vostre poble qualsevol persona que es distingeixi pel seu coneixe-

ment de la vegetació, ens interessa granment parlar amb ell, i us agrairíem que ens ho comunicéssiu; podeu adreçar-vos per escrit a l'apartat de correus n.º 14 de Gandesa.

En interessa també, especialment, efectuar comprovacions a la part aragonesa de la comarca (Favara, Maella, Nonasp).

No ens podem passar de manifestar el nostre agraïment als qui han fet possible amb la seva col·laboració aquest primer recull.

ARNES · (A) i ORTA (O)

1 Aborcé	M. Boix, O	<i>Arbutus unedo</i> L.
2 Aladern (l)*	◀ Jp Boix, O J. Fornós, A	<i>Rhamnus alaternus</i> L.
3 Altamira (2)*	M. Boix, O	<i>Saxifraga longifolia</i> , Lapeyr.
4 Aritjol (3)*	Jp Chertó, O	<i>Smilax aspera</i> , L.
5 Aufadiga de tot l'any	J. Fornós, A	<i>Mentha aquatica</i> , L.
6 Beata-maria (4)*	M. Boix, O	<i>Poligonatum odoratum</i> (Miller) Druce
7 Boix (l)*	M. Amargós, A	<i>Buxus sempervirens</i> , L.
8 Botgeta, Botja groga	comú, O, A	
9 Bulgaloza (5)*	◀ J Boix, O J. Fornós, A	<i>Santolina chamaecyparissus</i> , L.
10 Buriol	Delfina del Quinzet, O	<i>Anchusa azurea</i> , Miller
11 Cadiretes	J. Boix, O	(sin. <i>A. italica</i> , Retz)
12 Caragolera	Delfina del Q., O	<i>Lavandula pinnata</i> , L.F.
13 Carrasca	D. Pujol, O	<i>Xanthium spinosum</i> , L.
14 Carxofera	comú, O, A	<i>Parietaria diffusa</i> , Mert et Koch
15 Cavallets	comú, O, A	<i>Quercus ilex</i> , L.
16 Centaura	Antonia Cortes, A	<i>Cynara scolymus</i> , L.
17 Cirer de bosc	J. Pallarés, A	<i>Queixals de vella</i> (92)
Cireres de pastor fuits, extès a la planta	M. Amargós, A	<i>Centaurium linariifolium</i> (Lam.) G. Beck (sin. <i>Erythraea barrelieri</i> , Dufour)
18a Clapes, J. Pallarés, A. Carrasques (13) rebrotades de soca, en estat arbustiu	J. Pallarés, A	<i>Prunus avium</i> , L.
19 Clavells de pastor	Aborcé (l)	
20 Cogumbros	M. Boix, O	<i>Dianthus malacitanus</i> , Haens. ex Boiss
21 Creixens	(sin. <i>D. broteri</i> Boiss et Reuter <i>D. valentinus</i> , Willk <i>D. fimbriatus</i> , Brot. non Bieb.)	
22 Crespinell	J. Boix, O	<i>Ecballium eleterium</i> (L.) A. Rich
23 Cruixillada (6)*	J. Fornós, A	<i>Nasturtium officinale</i> R. Br.
24 Cua de cavall	M. Boix, O	<i>Sedum sediforme</i> (Jacq.) Pau
25 Emborratxacabres	J. Fornós, A	(sin. <i>S. altissimum</i> , Poir.)
26 Eriçó	Jm Chertó, O	<i>Globularia alypum</i> , L.
	Jm. Chertó, O	<i>Equisetum telmateia</i> Ehrh.
	J.L. Ortiz, O	(sin. <i>E. maximum</i> , Act. E. majus, Gars.
	J. Boix, O	<i>Roldor</i> (94)
	J. Fornós, A	<i>Erinacea anthyllis</i> , Link
		(sin. <i>E. pungens</i> , Boiss)

27	Esparreguera	J. Chertó, O	Asparagus acutifolius, L.
28	Esparrallat	Jp. Chertó, O	Botja groga (8)
29	Espígol (6)*	comú, O, A	Lavandula latifolia Medic.
30	Espigolina	Jp Chertó, O	Lavandula angustifolia Mill. (= L. officinalis Chaix)
31	Espinal (I)*	J. Fornós, A	Crataegus monogyna Jacq.
32	Estepa	J Boix, O J. Pallarés, A J Pallares, A	Cistus albidus, L.
33	Falaguera	M. Boix, O	Pteridium aquilinum (L) Kuhn
34	Flors de viuda per extensió del A. Levis L. cultivat	Jp Chertó, O	Aster acris, L.
35	Fonoll	M Boix, O Pallarés, A	Foeniculum vulgare, Miller
36	Freixe (I)*	comú, O, A	Fraxinus angustifolia Vahl
37	Gallufa (4)*	M Boix, O J. Fornós, A	Arctostaphylos uva-ursi (L) Spreng. ssp. crassifolia
38	Gauges	comú, O, A	Calendula officinalis, L.
39	Gavarrera	comú, O, A J Fornó, O	Rosa ssp.
40	Ginebre (7)*	E. Mulet, O	Juniperus oxycedrus, L.
41	Ginebre ver (7)*	J. Fornós, A	Juniperus communis, L.
42	Gira-sol	comú, O, A	Helianthus annuus, L.
43	Gira-sol (6)*	J Fornós, A J. Pallarés, A	Psoralea bituminosa, L.
44	Gitam (4)*	J. Fornós, A	Dictamnus Albus L. hispanicus (sin. D. hispanicus Webb = D. fraxinela, Pers.)
45	Gossets (6)*	E. Mulet, O	Antirrhinum majus L. ssp litigiosum (Pau) Roth.
45a	Gossets	J. Pallarés, A	Urtica urens, L.
46	Grèvol	M. Boix, O J. Fornós, A	Ilex aquifolium, L.
47	Herba apegalenta	comú, O, A	Rubia peregrina, L.
48	Herbafona borda	Jo Chertó, O	Mentha suaveolens, Ehrh (sin. M. rotundifolia anct)
49	Herba de la desfeta (6)*	M. Boix, O	Trifolium pratense, L.
50	Herba de la erisipela	J. Boix, O	Ruscus aculeatus, L.
51	Herba mosquitera	J. Fornós, A	Matasalva (69)
52	Herba pigotera (5)*	J. Fornós, A	Polypodium vulgare, L.
53	Herba pudenta	J. Fornós, A	Herbafona borda (48)
54	Herba ramassera	Jp Chertó, O	Mantisalca salmantica (L) Briq. (sin. Microlonchus salmanticus (L) DC = Centaurea salmantica L.)
55	Julivert	comú, O, A	Petroselinum crispum (Mill A.W. Hill (sin. P. sativum, Hoffm.)
56	Junça	M. Boix, O J. Pallarés, A	Aphyllanthes monspeliensis L.
57	Lliri blau	Jp Chertó, O	Iris germanica L.
58	Llorer	comú, O, A	Laurus nobilis, L.
59	Maduixes	M. Boix, O J. Pallarés, A	Fragaria vesca, L.
60	Manxiuleta (4)*	Jp Chertó, O	Digitalis obscura, L.

61 Manxiulo (4)*	Jp Chertó, O J. Pallarés, A	Helleborus foetidus, L.
62 Margalló, J. Boix, Els brots tendres de la Paumera (80)		
63 Matabra borda	J. Boix, O	Lonicera implexa, Aiton
64 Maleïda	L. Pallarés, O	Linum suffruticosum, L.
65 Marfull (I)*	M. Boix, O	Viburnum tinus, L.
66 Matapeix	J. Boix, O	Verbascum sinautum, L.
67 Matapeixos	A. Cortés, A	Matapoll (68)
68 Matapoll	E. Pallarés, O	Daphne gnidium, L.
69 Matasalva (6)*	J. Boix, O	Pistacia terebinthus, L.
70 Matissa (6)*	comú, O, A	Pistacia Lentiscus, L.
71 Mauva vera	J. Boix, O	Althaea rosea, Cavanilles
72 Mauves cascallades	M. Boix, O	Mauva vera (71)
73 Mauvi	M. Boix, O	Althaea officinalis L. (sin. A. taurinensis, D.C.)
74 Musiquetes	J. Chertó, O	Leuzea conifera (L) D.C.
75 Om	J. Fornós, A	Centaurea conifera L.
76 Orenja	comú, O, A	Ulmus minor, Miller = U. campestris anct
77 Oró (I)*	M. Boix, O	Origanum vulgare, L.
		Acer granatense, Boiss (sin. A. opalus, Miller ssp granatense)
78 Orpesa (4)*	M. Boix, O	Salvia aethiopis, L.
79 Panival	J. Boix, O	Eryngium campestre, L.
80 Paumera, Palmera	J. Boix, O J. Pallarés, A	Chamaerops humilis, L.
81 Pericó	J. Boix, O	Centaurea (16)
82 Picapoll	M. Amargós, A	Matapoll (68)
83 Picardies	M. Boix, O	Cymbalaria muralis Gaert (Linaria cymbalaria (L) Miller)
84 Pi negral	comú, O, A	Pinus nigra, Arnold
85 Pinyera	comú, O, A	Pinus pinea, L.
86 Pi rojal	comú, O, A	Pinus sylvestris, L.
87 Pi sapi (I)*	comú, O, A	Pinus halepensis, Miller.
88 Pi sàpi	Jp Chertó, O	Agave americana, L.
89 Planratge	M. Boix, O	Plantago major, L.
90 Polioli, poniol, poriol	comú, O, A	Micromeria fruticosa (L) Druce (sin. Satureja fruticosa, Bég)
91 Polls, pollanca	J. Fornós, A	Populus nigra, L.
92 Queixals de vella	J. Pallarés, A	Tribulus terrestris, L.
93 Rataboc (I)*	J. Pallarés, A	Matasalva (69)
94 Roldor (I)*	M. Boix, O	Coriaria myrtifolia, L.
95 Romer (I)* (flor blava)	J. Boix, O	Rosmarinus officinalis, L.
95a Romera (flor blanca)		
96 Romerola (6)	J. Pallarés, A	Cistus clusii, Dunal
97 Ruda borda	J. Boix, O	Gira-sol (43)
98 Ruda	J. Boix, O J. Pallarés, A	Ruta angustifolia, Pers
99 Sadoritja	comú, O, A	Satureja montana, L.
100 Sauvia	Jp Chertó, O J. Pallarés, A	Salvia officinalis, L.
101 Tarongina	M. Boix, O	Melissa officinalis, L.
102 Te de roca	comú, O, A	Jasonia glutinosa, (L) D.C.
103 Teix (I)*	Jm Chertó, O	Taxus Baccata, L.
104 Til·la borda	Jp Chertó, O	Silene nutans, L.
105 Til·la de roca	Jp Chertó, O	Silene saxifraga, L.
106 Timó	comú, O, A	Thymus vulgaris, Hayne
107 Tomaqueres bordes negres	M. Boix, O	Solanum nigrum, L.
108 Tomaqueres bordes rojes	M. Boix, O	Solanum sublobatum, Wild
109 Trebo	J. Fornós, A	Herba de la erisipela (50)
110 Verdolaga	comú, O, A	Portulava oleracea, L.

111 Vidauba	◀ J. Chertó, O J. Pallarés, A	Clematis vitalba, L.
112 Visc	comú, O, A	Viscum album, L.
113 Xicòria	◀ J. Boix, O J. Pallarés, A	Cichirium Inthbus L.
114 Xicòria borda	J. Boix, O	Catananche caerulea, L.

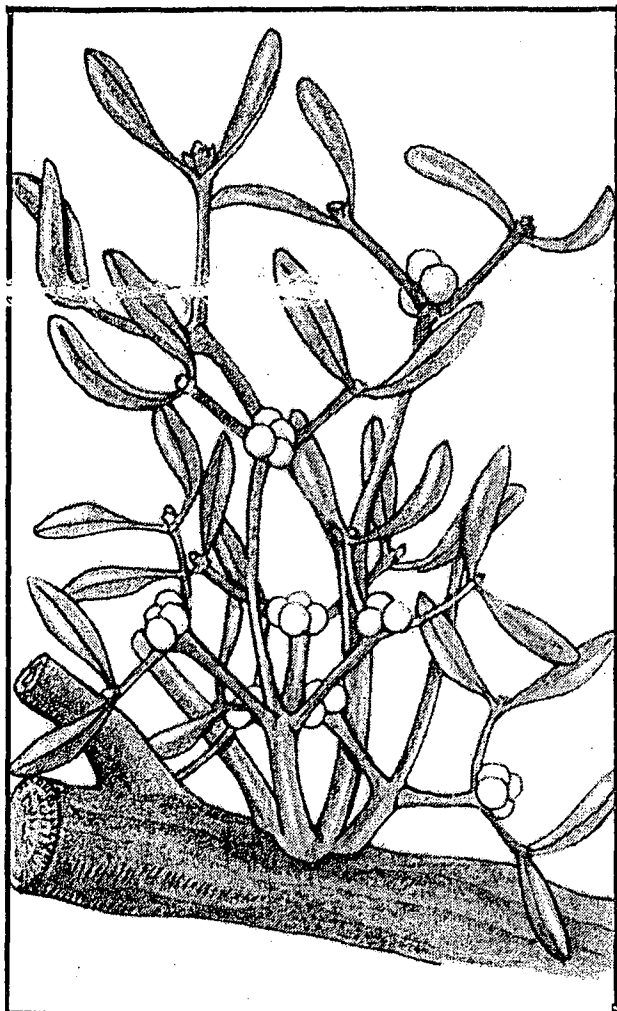
Altres cites recollides a la mateixa zona

- (1)* DESPUIG, C Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa Barcelona 1981
- (2)* FONT I QUER, P - La justa observació. Manresa, 1916
- (3)* ALCOVER, A.M. i MOLL, F.B. - Diccionari català-valencià-balear P. Mallorca 1978-79
- (4)* FONT I QUER, P. - La ciència d'en Sovatger, Manresa 1916
- (5)* MASCLANS, F. - Els noms de les plantes als Països Catalans, Barcelona 1981
- (6)* FONT I QUER, P. - Notes manuscrites recollides a (5)
- (7)* FONT I QUER, P. - Plantes medicinales. El Dioscórides renovado, Barcelona 1962

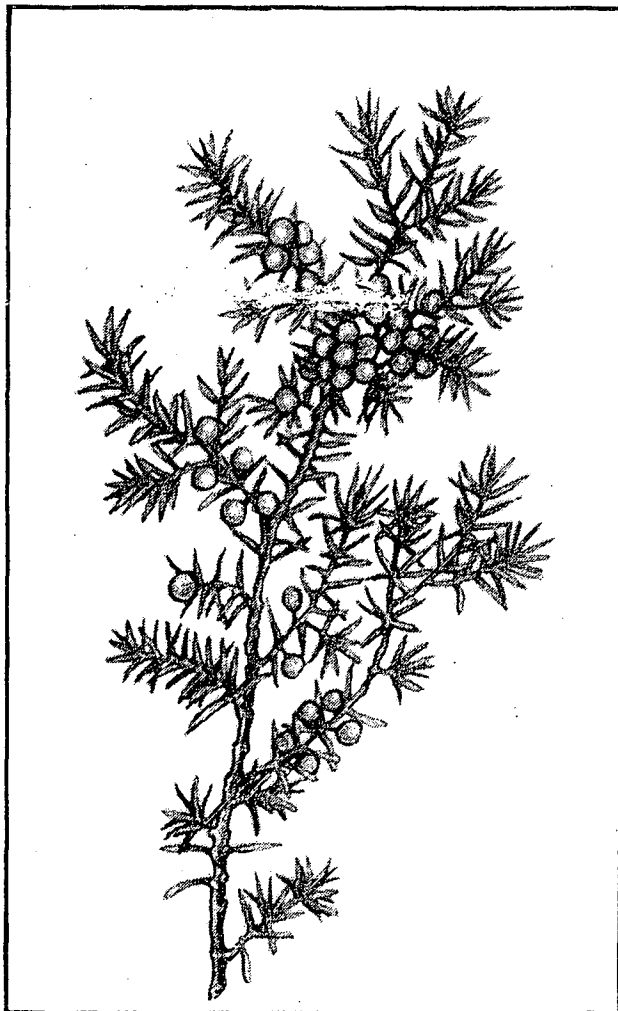
Altra Bibliografia

- F. Masclans - Guia per a conèixer els arbres, Barcelona 1977
- F. masclans - Guia per a conèixer els arbust i les lianes, Barcelona 1978
- O. POLUNIN / B.E. SMYTHIES - Guia de campo de las flores de España, Barcelona 1977
- G. BONNIER - Flore complète portative de la France, Paris 1977
- P. FONT I QUER - Una excursió Botànica a la Catalunya Transibèrica, Treballs de la Institució Catalana de Història Natural, Barcelona 1915

RAFEL BALADA I LLASAT · JOSEP-MARIA MIQUEL I RIGUAL

Viscum Album-Visc

Juniperus Communis-Ginebre